

Oleksandr Hojsak
Słownik gwary łemkowskiej
wsi Wysowa

Opracowali Madina Aleksiejewa i Janusz A. Rieger

Олександр Гойсак
Словник лемківської говірки
села Висова

Опрацювали Мадіна Алексеева і Януш А. Рігер

Słownik gwary łemkowskiej
wsi Wysowa

Словник лемківської говірки
села Висова

Oleksandr Hojsak
Słownik gwary łemkowskiej
wsi Wysowa

Z materiałów Autora opracowali
i przygotowali do druku
Madina Aleksiejewa i Janusz A. Rieger

Олександр Гойсак
Словник лемківської говірки
села Висова

Опрацювали з матеріалів Автора
та приготували до видання
Мадіна Алексєєва і Януш А. Рігер

Recenzent / Рецензент

Ewa Wolnicz-Pawłowska / Ева Вольніч-Павловска

Redaktor prowadzący / Головний редактор

Karolina Chmielewska

Korekta / Коректор

Wydawca

Projekt okładki i stron tytułowych / Проект обкладинки і титульних сторінок

Anna Gogolewska

Ilustracje na okładce / Ілюстрація на обкладинці

карта WIG 1:300 000 ark. 85 Nowy Sącz 1939 та каплиця на святий горі Явір /
mapa WIG 1:300 000 ark. 85 Nowy Sącz 1939 oraz kaplica na świętej górze Jawor

Skład i łamanie / Верстка

Dariusz Górski

Publikacja sfinansowana ze środków na naukę w roku 2018

© Copyright by Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2018

© Copyright by Madina Aleksiejewa, Janusz A. Rieger

ISBN 978-83-235-3600-0 (druk / друк)

ISBN 978-83-235-3608-6 (pdf online)

ISBN 978-83-235-3616-1 (e-pub)

ISBN 978-83-235-3624-6 (mobi)

Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego

00-497 Warszawa, ul. Nowy Świat 4

e-mail: wuw@uw.edu.pl

księgarnia internetowa: www.wuw.pl

Wydanie 1, Warszawa 2018

Druk i oprawa Totem.com.pl

Зміст – Spis treści

Передмова – Przedmowa

Передмова	7
Przedmowa	11

Цитована література – Cytowana literatura 15

Редакційні принципи – Zasady redakcyjne

Редакційні принципи	17
Zasady redakcyjne	18
Кваліфікатори, скорочення і символи – Kwalifikatory, skróty i symbole . . .	21
Кваліфікатори – Kwalifikatory	21
Скорочення і символи – Skróty i symbole	22

Словник – Słownik 31

Додаток – Aneks

Лексика і фразеологія – Leksyka i frazeologia	137
1. Лемківська їда (крім хліба) – Pożywienie Łemków (prócz chleba), 2. Частини плуга – Części pług, 3. Складові частини воза – Części wozu, 4. Частини ткацького верстату (кресен) – Części krosien, 5. Шпурлет (на колесо і торганий) – Szpula (w kołowrotku i inna), 6. Кінська упряж – Uprząż, 7. Квіти – Kwiaty, 8. [Дитяча лексика — Leksyka dziecięca], 9. Страхи і гри на вечірках – Zabawy i gry na wieczornicach, 10. [Лаяння – Wyzywanie], 11. [Синоніми – Synonimy], 12. Прокльони – Przekleństwa, wyzwiska, 13. Поздоровлення – Pozdrowienia, 14. Подяки – Podziękowania, 15. [Здивування – Zdziwienie], 16. Приказки і різні вирази – Porzekadła i różne wyrazy, 17. Лемківські загадки — Zagadki łemkowskie	
Антропонімія – Antroponimia	144
18. Імена – Imiona, 19. Вуличні прізвиська окремих громадян у Висовій – Przewiska mieszkańców Wysowej, 20. [Інші прізвиська – Inne nazwiska], 21. [Імена і прізвиська євреїв – Imiona i nazwiska Żydów]	
Клички тварин – Nazwy zwierząt	148
22. Клички биків – Nazwy wołów, 23. Клички корів – Nazwy krów, 24. Клички коней – Nazwy koni, 25. Клички псів – Nazwy psów	
Топонімія – Toponimia	149
26. Річки і потоки – Rzeczki i potoki, 27. Гори – Góry, 28. Поля – Pola, 29. Пасовиська – Pastwiska	

Передмова

Село Висова розташоване на південь від Горлиць, одразу ж під головним хребтом Карпат, біля кордону зі Словаччиною. Перед війною говірку села записував Здзіслав Штібер; село це позначено 14 пунктом на картах його мовного атласу Лемківщини.

Олександр Гойсак народився 6 вересня 1924 р. у Висові. Був наймолодшим з п'яти дітей. Ходив до школи в селі, потім два роки до гімназії в Горлицях. Навчання в гімназії було можливим завдяки тому, що батько – Гаврило Гойсак – був на заробітках в Америці. Під час війни Олександра на три роки забрали на роботи до Німеччини. Після повернення з Німеччини був мобілізований до війська, де, як «вчений», грав у оркестрі. У 1945 р. разом з батьком і братом був виселений в Україну (мати померла раніше). Майже всі жителі села Висова були переселені до Нової Гути, що під Монастириськами (на захід від Бучача). Раніше там проживали лише поляки (серед них була тільки одна українська сім'я), і протягом двох місяців переселенці жили разом з ними. Пізніше (восени) поляки виїхали до Польщі. У 1946 р. Олександр Гойсак одружився з Юлією Ференц, яка народилась у 1922 р. теж у Висові (під час війни вона теж була вивезена на роботу до Німеччини). Мали троє дітей: Ганну, Дарію та Галину. Олександр продовжував навчання: спочатку закінчив юридичну школу, потім – юридичний факультет Львівського університету. Протягом 30 років працював адвокатом у юридичній консультації, був також секретарем сільської ради. Після отримання житла в Монастириськах родина Гойсака переїхала до міста. Протягом довгого часу Олександр Гойсак записував діалектизми: спочатку на картках, а потім переписував у зошит. На дозвіллі писав вірші-вітання, старостував на весіллях, грав на мандоліні, домбрі та гітарі. Кожне родинне свято супроводжувалося піснями в дуеті з дружиною та музикою в його виконанні. Помер 7 грудня у 1991 року¹. Юлія Гойсак померла у травні 2018 р.

¹ Біографію О. Гойсака подаємо, в основному, з розповідей дружини Юлії, дочки Галини та внучки Наталії Фейир-Долотко (декілька деталей вказав у нижчезгаданому *Словнику* А. Бігуняк).

Матеріали О. Гойсака, які ми використовуємо, – це записані в зошиті лемківські слова. Вони мають переважно український переклад, часто з прикладами вживання. Інколи записано тільки реєстрове слово без жодного пояснення. Часом текст важко відчитати. Загалом слова укладено за літерами, хоча важко тут говорити про алфавітний порядок. Декілька фотокопій таких карток додаємо до словника, щоб показати оригінальні записи О. Гойсака (показують вони також наш внесок в опрацювання словника). Матеріали заслуговують на опрацювання з багатьох причин, перш за все, з огляду на значну кількість розмовних слів, також дитячих, часто не занотованих в інших лемківських словниках (П. Пиртея, С. Панцьо, С. Панцьо і Н. Лісняк, Я. Рігера, Є. Турчин). Словник нараховує близько 3000 реєстрових слів.

Частину матеріалів О. Гойсака використав у виданому в 1997 році *Лемківському словничку* Андрій Бігуняк вказуючи в передмові: „Більшість слів даного словничка (також частини воза, плуга, ткацького верстата, кінської упряжі, що є в додатку словника) зібрав Олександр Гаврилович Гойсак, який, на жаль, не дожив до часу випуску словничка”. Також він пише, що можливістю використання матеріалів О. Гойсака завдячує Іванові Куликові.

Андрій Бігуняк вмістив у словнику майже 2200 слів з різних лемківських сіл. Матеріали О. Гойсака було тут використано вибірково, при чому не подано приклади їх вживання (!). Фонетику слів Бігуняк пристосував до „лемківської фонетики”, вписуючи у відповідних місцях заднє *и* (= *ы*) на місці „звичайного” *и*, про що далі.

З матеріалами О. Гойсака Мадіна Алексеева познайомилася в Монастириськах у 2006 р., коли разом з Мирославою Гнатюк досліджувала діалект лемківських переселенців. Матеріали надала їй вдова О. Гойсака – Юлія Гойсак та його дочка Ганна Долотко із пропозицією опрацювання і публікації.

Опрацювання зайняло багато часу. Передовсім, матеріали потрібно було вписати до комп’ютера і розташувати в алфавітному порядку. Крім того,

– потрібно було відтворити значення деяких виразів, що викликало труднощі там, де не було подано прикладів вживання реєстрового слова; тут використовувались згадані вище лемківські словники: П. Пиртея (також і в повній версії), Є. Турчин, А. Чухти, А. Бігуняка – О. Гойсака, а також бойківський словник Михайла Онишкевича. Деколи використовувався також словацький діалектний словник, наприклад, для встановлення значення слова “**охвад**, *охвади* (в цілім тілі)”; для *охват* словник Є. Турчин подає значення ‘простудне захворювання, простріл’, що не відповідає визначенню „в цілім тілі”, яке підходить до словац.

діал. *ochvat*, у тому числі ‘drobné červené svrbíace vyrážky na tele (obyč. od jedla): *Ma ochvad na tele*. Схожа ситуація у випадку зі словом **папулятий**, на значення якого може вказувати словац. діал. *rapulaty* ‘majúci tučné líca, buclaty’. На жаль, значення деяких слів не вдалось з’ясувати; у випадку багатозначних слів не можна було вибрати довільно одне зі значень; в обох випадках подано знак питання в квадратних дужках (навіть непояснене слово сьогодні показує давній стан),

- потрібно було префіксальні дієслова доконаного виду і приклади з таким доконаним дієсловом, що вміщено під реєстровим словом з недоконаним дієсловом, перенести до відповідних доконаних дієслів (наприклад, *спонцювал* дати під *спонцювати*, замість під *понцювати*),

- потрібно було до прикладів додати реєстрове слово у вигляді неозначеної форми дієслова (наприклад, на місці *зьмітат* ‘змітає’ подано: [зьмітати ‘змітати’ – ‘zmiatać’]. *Зьмітат* ‘змітає’ – ‘zmiata’,

- потрібно було зменшувальні форми слова, що з’являються в матеріалах разом, дати окремо, як реєстрове слово, наприклад, *ялівка* та *ялівча*,

- потрібно було дати окремо як реєстрове слово прикметники й іменники, що з’являються в матеріалах разом, наприклад, розділити *загакливец*, *загакливий* на два окремих реєстрових слова,

- потрібно було додати кваліфікатори та посилання,

- потрібно було ввести літеру *ʒ*, там де, безсумнівно, з’являється цей приголосний, наприклад, *лонти*, *ʒвер* (О. Гойсак цю літеру використав лише три рази), а також розділити реєстрові слова, що починаються на *z-* та *ʒ-*,

- з огляду на польського читача варто було додати переклад польською пояснень; вартість польських відповідників полягає і в тому, що вони показують тісні лексичні зв’язки лемківської говірки з польською мовою,

- список імен доповнено іменами вписаними між апелятивами (а було їх майже так само багато, як і в списку).

Копітку внесення матеріалів до комп’ютера, пов’язане з подекуди важким відчитуванням рукопису, алфавітизацію, додавання більшості відсутніх значень і початкове редагування здійснила М. Алексеева, тоді як доповнення низки значень, додавання польського перекладу, опрацювання вступу та остаточне редагування виконав Я. Пітер.

Przedmowa

Wieś Wysowa leży na południe od Gorlic, tuż pod głównym grzbietem Karpat, a więc przy granicy ze Słowacją. Przed wojną gwarę wsi zapisywał Zdzisław Stieber, stanowi ona 14 punkt na mapach jego atlasu łemkowskiego.

Oleksandr Hojsak urodził się 6 września 1924 r. w Wysowej. Był najmłodszym z pięciorga dzieci. Chodził do szkoły we wsi, potem dwa lata do gimnazjum w Gorlicach. Nauka w gimnazjum była możliwa tylko dlatego, że ojciec – Hawryło Hojsak – wyjechał za pracą do Ameryki. Podczas wojny Oleksandr Hojsak został wywieziony na roboty do Niemiec, gdzie spędził trzy lata. Po powrocie z Niemiec został zmobilizowany do wojska, a tu jako „uczony” grał w orkiestrze. W 1945 r. został wraz z ojcem i bratem wysiedlony na Ukrainę (matka zmarła wcześniej). Prawie wszyscy mieszkańcy Wysowej zostali przesiedleni do Nowej Huty pod Monasterzyskami (ukr. Monastyryska) na zachód od Buczacza. Zamieszkiwali tam wcześniej sami Polacy (była wśród nich tylko jedna rodzina ukraińska) i przez dwa miesiące przesiedleńcy żyli wspólnie z nimi, później (jesienią) Polacy wyjechali do Polski. W 1946 r. Oleksandr Hojsak ożenił się z Julią Ferenc, urodzoną w 1922 r. też w Wysowej (podczas wojny również została wywieziona na roboty do Niemiec). Mieli trzy córki: Hannę, Darię i Halinę. Oleksandr kontynuował naukę: najpierw zakończył szkołę prawniczą, później – Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego. Przez 30 lat pracował jako adwokat w biurze prawniczym, był też sekretarzem rady wiejskiej. Po uzyskaniu mieszkania w Monasterzyskach rodzina Hojsaków przeprowadziła się do miasta. Przez długi czas Oleksandr Hojsak zapisywał wyrazy gwarowe: najpierw na kartkach, potem wpisywał je do zeszytu. W wolnym czasie pisał okolicznościowe wiersze-życzenia (z gratulacjami), bywał starostą na weselach, grał na mandolinie, na dombrze (rodzaj gitary) i na gitarze. Nie było uroczystości rodzinnej bez śpiewu w duecie z żoną przy muzyce w jego wykonaniu. Zmarł 7 grudnia 1991 r.¹ Julia Hojsak zmarła w maju 2018 r.

Materiały O. Hojsaka, którymi dysponujemy, to zapisane w zeszycie wy-

¹ Informacje o Oleksandrze Hojsaku podajemy głównie według opowiadań żony Julii, córki Haliny i wnuczki Natalii Feyyr-Dołotko (kilka szczegółów wskazał też we wspomnianym niżej *Słowniku* A. Bihuniak).

razy łemkowskie. Wyrazy mają przeważnie tłumaczenie ukraińskie, nierzadko towarzyszą im przykłady użycia. Niekiedy zapisano jedynie wyraz – hasło bez żadnego objaśnienia. Pismo raz jest bardziej, raz mniej czytelne. Wyrazy zgrupowano w zasadzie według liter, ale trudno tu mówić o porządku alfabetycznym. Kilka fotokopii takich kartek dołączamy do słownika, żeby pokazać oryginalne zapisy O. Hojsaka (dokumentują one także nasz wkład w opracowanie słownika). Materiały zasługują na opracowanie z wielu względów, przede wszystkim z uwagi na znaczną liczbę słownictwa potocznego, także dziecięcego, nierzadko nieznanego innym słownikom łemkowskim (P. Pyrteja, S. Pancio, S. Pancio i N. Lisniak, J. Riegera, J. Turczyn). Słownik liczy ok. 3000 haseł.

Część materiałów O. Hojsaka wykorzystał w wydany w 1997 r. *Słowniczku łemkowskim* Andrij Bihuniak, stwierdzając w przedmowie: „Większość wyrazów słowniczka (a także części wozu, pługa, warsztatu tkackiego, uprzęży końskiej, które umieszczono w dodatku do słownika) zebrał Ołeksandr Hawryłowycz Hojsak, który niestety nie dożył ukazania się słownika w druku”. Píše on też, że możliwość wykorzystania materiałów O. Hojsaka zawdzięcza Iwanowi Kułykowi.

Andrij Bihuniak zawarł w słowniku prawie 2200 wyrazów pochodzących z różnych wsi łemkowskich. Materiały O. Hojsaka zostały tu wykorzystane w wyborze, w szczególności zrezygnowano z przykładów ich użycia (!). Fonetykę haseł Bihuniak dostosował do „fonetyki łemkowskiej”, m.in. wprowadzając w odpowiednich miejscach tylne *y* (ы) na miejsce „zwykłego” *y* (и), o czym niżej.

Z materiałami O. Hojsaka M. Aleksiejewa zetknęła się w Monasterzyskach w 2006 r., gdy wraz z Myroslawą Hnatiuk prowadziła badania nad dialektem łemkowskim przesiedleńców. Materiały przekazały jej wdowa po Autorze, Julia Hojsak, i ich córka Hanna Dołotko, z propozycją opracowania i publikacji.

Opracowane zajęło wiele czasu. Przede wszystkim należało materiały wpisać do komputera i uporządkować alfabetycznie. Poza tym

– należało zrekonstruować znaczenia niektórych wyrazów, co okazało się trudniejsze tam, gdzie nie było przykładów użycia wyrazu hasłowego; tu korzystano głównie ze wspomnianych wyżej słowników łemkowskich P. Pyrteja (również w obszerniejszej jego wersji), J. Turczyn, A. Czuchty, A. Bihuniaka – O. Hojsaka, a także ze słownika bojkowskiego Mychajły Onyszkewycza. Niekiedy wykorzystywano też słownik dialektalny słowacki, np. do ustalenia znaczenia przy: *охвад, охвади* (в цілім тілі); dla *охват* słownik J. Turczyn podaje znaczenie ‘простудне захворювання, простріл’, co nie pasuje do określenia „в цілім тілі”, a które dobrze pasuje do śl. dial. *ochvat* m.in. ‘drobné červené svrbiace vyrážky na tele (obyč. od jedla)’: *Ma ochvad na tele*.

Podobnie w przypadku wyrazu **папулятий** na znaczenie może wskazywać słc. dial. *papulaty* ‘mający tučné lica, buclaty’. Niestety dla niektórych wyrazów nie udało się ustalić znaczenia, a w przypadku wyrazów wieloznacznych nie można było wybrać dowolnie jednego ze znaczeń, dlatego dawano tam znak zapytania w nawiasach kwadratowych (nawet nieobjaśniony dziś wyraz dokumentuje stan dawniejszy),

- należało czasowniki dokonane prefiksalne i przykłady z takim czasownikiem dokonanym, ułożone pod hasłem z czasownikiem niedokonanym, przenieść do odpowiednich czasowników dokonanych (np. *спонцювал* dać pod *спонцювати*, zamiast pod *понцювати*),

- należało do przykładów dodać hasło w formie bezokolicznika (np. na miejsce *зьмітам* ‘змітає’ wprowadzono: [**зьмітати** ‘змітати’ – ‘zmiatać’]. *Зьмітам* ‘змітає’ – ‘zmiata’,

- należało wyrazy zdrobniałe, występujące w materiałach razem, dać w osobnych hasłach, np. *ялівка* oraz *ялівча*,

- należało dać w odrębnych hasłach przymiotniki i rzeczowniki, występujące w materiałach razem, np. rozbić *загакливец*, *загакливий* na dwa odrębne hasła,

- należało dodać kwalifikatory, odsyłacze,

- należało wprowadzić literę *g* (*г*) tam, gdzie spółgłoska *g* niewątpliwie występuje, np. w *гонти*, *гвер* (O. Hojsak tę literę użył tylko trzy razy), oraz rozdzielić hasła zaczynające się na *h-* (*г-*) oraz *g-* (*г-*),

- ze względu na czytelnika polskiego należało dodać tłumaczenie polskie objaśnień; waga odpowiedników polskich polega także na tym, że pokazują one ścisłe związki leksykalne gwary łemkowskiej z polszczyzną,

- wykaz imion uzupełniono o imiona wpisane pomiędzy apelatywami (a było ich prawie tyle, co w wykazie).

Żmudny wpis do komputera połączony z trudnym nieraz odczytywaniem zapisów, układ alfabetyczny, dodanie większości brakujących znaczeń i wstępna redakcja są dziełem M. Aleksiejewej, natomiast uzupełnienie wielu znaczeń, dodanie tłumaczenia polskiego, opracowanie wstępu i ostateczna redakcja zostały dokonane przez J. Riegera.

Цитована література – Cytowana literatura

- Алексеева М., *Словарь Александра Гойсака как источник изучения лексики лемковских говоров*, [в:] *Карпато-балканский диалектный ландшафт: язык и культура*, Москва 2008, s. 180–187.
- Бігуняк Андрій В., Гойсак Олександр Г., *Лемківський словничок*, Тернопіль 1997.
- Bronikowska R., *Dawne słownictwo zachodniołemkowskiej gwary Szczawnika koło Krynicy*, [w:] *Studia nad słownictwem gwar ukraińskich w Polsce*, red. J. Rieger, Warszawa 2002, s. 1–64 [opracowanie na podstawie nagrań M. Słoń-Nowaczek].
- Czuchta A., *Słownik gwary wsi Bielanki* (рукопис – rękopis).
- Онишкевич М., *Словник бойківських говірок*, I–II, Київ 1984.
- Панцьо С., *Матеріали до словника лемківських говірок. (Дієслівна лексика)*, Тернопіль 2009.
- Панцьо С., Лісняк Н., *Словник прикметникового лексикону лемківських говірок*, Тернопіль 2015.
- Пиртей П., *Короткий словник лемківських говірок*, упорядкувала й підготувала до друку Є. Д. Турчин, Івано-Франківськ 2004.
- Пиртей П., *Словник лемківської говірки. Матеріали для словника*, Івано-Франківськ 1986 (1980–1986) – Legnica–Wrocław 2001 [Iwano-Frankowsk i daty: 1986 (1980–1986) oznaczają miejsce i daty powstania rękopisu, wydane w 10 egzemplarzach przez J. Starzyńskiego i P. Korobczaka w Polsce w 2001 r.].
- Rieger J., *Kilka słowackich paraleli do leksyki północnołemkowskiej*, [w:] *Pogranicza słowiańskie w opisach językoznawczych*, red. F. Czyżewski, M. Olejnik, A. Pihan-Kijasowa, Lublin–Włodawa 2015, s. 95–100.
- Rieger J., *Mały słownik łemkowskiej wsi Bartne*, opracowany głównie na podstawie nagrań M. Słoń-Nowaczek, Warszawa 2016.
- Rieger J., *O kilku wyrazach z północnej Łemkowszczyzny i ich paralelach słowackich i polskich*, [w:] *Słowo u Słowian. Wpływ języków sąsiadujących na rozwój języka ukraińskiego. Studia leksykalne* (Studia Ruthenica Cracoviensia 11), red. A. Budziak i W. Hojsak, Kraków 2016, s. 365–370.
- Rieger J., *Słownictwo i nazewnictwo łemkowskie*, Warszawa 1995.
- Slovník slovenských nářečí*, I–II (A–P), Bratislava 1994–2006.
- Stieber Z., *Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny*, t. I–VIII, Łódź 1956–1964.
- Турчин Є., *Словник села Тилич на Лемківщині*, Львів 2013.

Редакційні принципи – Zasady redakcyjne

Редакційні принципи

Додані нами ремарки, кваліфікатори, посилання, нумерація реєстрових слів і значень, літеру **г** подаємо без зазначення цього втручання (О. Гойсак вказував лише на дитячу лексику, тому визначення *дит.* тільки його). Решту змін подано в квадратних дужках, за винятком польського перекладу пояснень реєстрових слів і цитат.

Конкретно внесено такі зміни:

- додано форму, що виступає в ілюстрації реєстрового слова, але відсутня в реєстровому слові, наприклад, **мигати(ся)**, [док. **мигнути**] на підставі запису: *Лем ся мигнул попід вигляд*. Подібно у випадку: **сператися (спертися)**. *Зопреся дерево на ріци* ‘зупинитися, заштопоритися’ подано окреме реєстрове слово **зопертися** з прикладом, а **сператися** залишено без прикладу, але з посиланням: → зопертися. Так само у випадку: **сукати** ‘скрутити з окремих ниток’. *Всуч мотузок!* подано два реєстрових слова: **сукати** і **всукати** з прикладом.

- додано значення реєстрового слова, наприклад, авторське: **мирчати**. *Корова мирчит* замінено на: **мирчати** [‘мукати’ – ‘muczeć’]. *Корова мирчит*,

- кілька разів подано значення українською мовою у випадках, коли автор подає значення реєстрового слова російською мовою, наприклад, авторське: **мерза, мерзотник** ‘рос. мерзавец’ замінено на: **мерза, мерзотник** [‘мерзотник, паскуда, падлюка’],

- уточнено значення реєстрового слова, наприклад, авторське: **мінцирь** ‘рід ваги’ замінено на: **мінцирь** ‘рід ваги’ [безмін, пружинний кантар’],

- додано посилання там, де в реєстровому слові автор вмістив два слова, наприклад: **мерзотник** *див. мерза*,

- додано інформацію про недоконане дієслово там, де автор подав тільки відповідники в доконаному виді, наприклад, **мельдувати** [‘недок. і док.] доповісти, донести (на когось)’,

- додано іншу інформацію, наприклад *мн. в:* **млоцок**, *мн.* млоцки,

– утворено нове реєстрове слово, використовуючи подане в прикладі слово, наприклад: [**гойно** ‘достаток, в достатку’ – ‘під недостатком (*por. pol. hojnie*)’]. *Вчера било гойно, а гнеска говно* (реєстрове слово **гойнувати** ‘витрачати понад міру’, з якого походить цитата, залишилось без прикладу),

– поєднання двох слів, одне з яких є прикметником, а друге – прислівником, наприклад, **наглий, нагло** ‘раптовий’ розділено, додано відповідну форму українського відповідника для **нагло**. Так само зроблено у випадку дієприкметника і прикметника, наприклад, **стухнутий, стухлий** ‘зацвілий, пліснявий’ та іменника і прикметника, наприклад, **дихавица, дихавичний** ‘астма’,

– недоконані і доконані дієслова подано в одному реєстровому слові тільки тоді, коли обидві форми безпрефіксні або з тим самим префіксом. В інших випадках такі дієслова розділено, наприклад, замість: **тирвати** ‘минати’: *Не стирвало и два тижні, и ся оженил*, – вміщено два реєстрових слова: **стирвати** ‘минути’. *Не стирвало и два тижні, и ся оженил* → тирвати та: **тирвати** ‘минати’ → стирвати,

– в реєстрових словах уніфіковано фонетику, без урахування деяких змін, зокрема *в/у* на *з*, наприклад, замість **гвойти** ‘увійти, зайти’ подано [**увойти:**] **гвойти** ‘увійти, зайти’.

Залишено *и* на місці, де лемківські говірки зазвичай мають задне *ы*, з огляду на локальну вимову – у Висові ще до війни З. Штібер записував лише *и*. Буква *л* означає переважно приголосний [л], рідше [ў] або [в].

Zasady redakcyjne

Dodane przez nas uwagi, kwalifikatory, odsyłacze, numerację haseł i znaczeń, literę **g** (**r**) dajemy bez zaznaczenia tej ingerencji (O. Hojsak wskazywał jedynie leksykę dziecienną, toteż określenie *dum.* = *dziecięce* jest tylko jego). Pozostałe zmiany podano w nawiasach kwadratowych, z wyjątkiem polskiego tłumaczenia objaśnień wyrazów hasłowych i cytatów.

W szczególności wprowadzono następujące zmiany:

– dodano formę występującą w ilustracji hasła, a pominiętą w hasle, np. **мигати(ся)**, [**док. мигнути**] na podstawie zapisu: *Лем ся мигнул понід вигляд*. Podobnie w przypadku: **сператися (спертися)**. *Зопреса дерево на ріци* ‘зупинитися, заштопоритися’ дано osobne hasło **зопертися** z przykładem, a **сператися** pozostawiono bez przykładu, ale z odsyłaczem: → зопертися. Tak samo w przypadku: **сукати** ‘скрутити з окремих ниток’. *Всуч мотузок!* дано два hasła: **сукати** і **всукати** z przykładem.

– dodano znaczenie dla wyrazu hasłowego, np. **мирчати** [‘мукати’ – ‘muczeć’]. *Корова мирчит*,

– kilka razy wprowadzono znaczenie w języku ukraińskim w przypadkach, gdy autor podał znaczenie wyrazu hasłowego po rosyjsku, usuwając wyraz rosyjski, np.: **мерза, мерзотник** ‘рос. мерзавец’ na: **мерза, мерзотник** ‘[мерзотник, паскуда, падлюка]’,

– dodano uściślenie znaczenia wyrazu hasłowego, np. **мінцирь** ‘рід ваги [безмін, пружинний кантар]’,

– dodano odsyłacze tam, gdzie w hasłach autor umieścił dwa wyrazy, np. **мерзотник** *див.* мерза,

– dodano informację o czasowniku niedokonanym tam, gdzie autor podał tylko odpowiedniki w aspekcie dokonanym, np. **мельдувати** ‘[недок. і док.] доповісти, донести (на когось)’,

– dodano inne informacje, np. *мн.* **млоцок**, *мн.* млоцки,

– utworzono nowe hasło, wykorzystując wyraz podany w przykładzie, np. [**гойно** ‘достаток, в достатку’ – ‘pod dostatkiem (*por.* hojnie)']. *Вчора було гойно, а гнеска говно* (hasło **гойнувати** ‘витрачати понад міру’, z którego pochodzi cytata, pozostało bez przykładu),

– połączenia dwóch wyrazów, z których jeden jest przymiotnikiem, a drugi przysłówkiem, np. **наглий, нагло** ‘раптовий’, rozdzielono, dodając brakującą formę odpowiednika ukraińskiego dla **нагло**. Podobnie postąpiono w przypadku imiesłowu i przymiotnika, np. **стухнутий, стухлий** ‘зацвілий, пліснявий’, oraz rzeczownika i przymiotnika, np. **дыхавица, дихавичний** ‘астма’,

– czasowniki niedokonane i dokonane dano w jednym hasle w zasadzie tylko wtedy, gdy obydwie formy są bezprefiksalne lub z tym samym prefiksem. W innych przypadkach w zasadzie takie czasowniki rozdzielano, np. w przypadku: **тирвати** ‘минати’. *Не стирвало и два тижні, и ся оженил* wprowadzono dwa hasła: **стирвати** ‘минути’. *Не стирвало и два тижні, и ся оженил* → тирвати oraz: **тирвати** ‘минати’ → стирвати,

– w hasłach ujednolicono fonetykę, nie uwzględniając niektórych zmian, w szczególności *v* (в) / *u* (у) na *h* (г), np. zamiast: **гвойти** ‘увійти, зайти’ dano: [**увойти:**] гвойти ‘увійти, зайти’.

Pozostawiono *y* (и) w tych miejscach, gdzie łemkowski zwykle ma *y* tylne (ы), szanując wymowę lokalną, gdyż w Wysowej jeszcze przed wojną Z. Stieber zapisywał tylko *y* (и). Litera **л** oznacza w zasadzie spółgłoskę [l], rzadziej – [ɥ] lub [w].